

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Наименование на специалността – Медицинска сестра за социални дейности

1.2. Продължителност на обучението – 1 (една) година

1.3. Изисквано базово образование за допускане до обучение по специалността „Медицинска сестра за социални дейности” - образователно-квалификационна степен "бакалавър" от професионално направление "Здравни грижи”

1.4. Общи положения

Учебната програма за специализация "медицинска сестра за социални дейности" е изработена по проект "Грижи за лица с умствени увреждания и образование в България". В процеса на работа е приложен нов съдържателен принцип, и програмата е и под формата на учебно помагало "Грижи за лица с увреждания".

2. ДЕФИНИЦИЯ НА СПЕЦИАЛНОСТТА.

Медицинската сестра за социални дейности е професионалист подготвен за системите на здравеопазването, социалното подпомагане и социалните услуги, чиято обществена цел е:

- Стимулиране и поддържане на здраве;
- Предотвратяване на болест и недостатък;
- Допринасяне за оздравяване и възстановяване от болест;
- Облекчаване на страдание и затруднение.

3. ЦЕЛ НА ОБУЧЕНИЕТО

Целта на специализацията е медицинската сестра да получи специализирана подготовка за предлагане и прилагане на сестрински грижи на лица с умствени и физически увреждания, психогериатрични, гериатрични и палиативни потребности.

4. ОБУЧЕНИЕ

4.1. Учебен план

Продължителност на специализацията – една учебна година с хорариум 610 часа, разпределени както следва: 280 ч. теория и 330 ч. практика.

Обучението обхваща :

- Част 1 “Грижи за лица с умствени увреждания”.
- Част 2 "Грижи за стари хора",
- Част 3 "Палиативни грижи",

Форма на обучение: модулна

Практическото обучение се провежда в акредитирано за обучение лечебно или социално заведение.

4.1.1. Учебна програма
4.1.1.1. Теоретично обучение
4.1.1.2. Практическо обучение

Теми, Теоретични и Практически часове

ЧАСТ 1. Грижи за лица с умствени увреждания

	Наименование на темите	часове	
		теор.	практика
Модул 1. Здраве и болест			
1.	Умствено увредени лица - исторически преглед	2	
2.	Педагогически модели	6	
	- методологически основи на работа на социалната медицинска сестра		
	- психолого – педагогически методи на работа на социалната медицинска сестра		
	- авторитарен модел		
	- хуманистичен модел		
	- методи на възпитание		
	- методи за стимулиране на дейност и поведение		
3.	Методи на социално – педагогическата работа в група	5	
	-етични правила за работата на социалната медицинска сестра		
4.	Визии и развития в грижите за лица с умствени увреждания	6	
	-визии за предоставяне на грижи за лица с умствени увреждания		
	-от пациент към пълноценен гражданин		
	-пълноценно гражданство		
	-развитие на грижите в Скандинавия, Великобритания и САЩ		
	-развитие на грижите в Холандия		
	-трансформация на грижите за увредени лица		
	-по границите на “ пълноценно гражданство”		
	-сценарии за бъдещето		
	-най – често поставени изисквания за помощ		
5.	Трансмурални домашни грижи - история на поява и развитие	4	
	-трансмуралните домашни грижи по пътя към екстратурални грижи		

	-ефекти на трансмуралните грижи		
	Семинар	2	
Модул 2. Поведение			
1.	Умствена изостаналост-същност, терминологични и понятийни различия	4	
	-причини за умствената изостаналост		
	-класификация на умствената изостаналост		
	-теория за фазите на опит на Д.Тимерс-Хюйгенс		
2.	Поведение-определение	4	
	-теории за поведението		
3.	Поведение и мотивация	4	
4.	Разстройства в поведението на лица с умствени увреждания	4	
	-социално – психологични основи на разстройствата в поведението		
	-социално депривирани деца		
	-форми на проблемното поведение		
5.	Агресия - справяне с агресията	4	
	-конфликт и агресия		
	-видове агресия		
	-критерии за агресивност		
	-положителни прояви на агресия		
	-отрицателни прояви на агресия		
6.	Подхождане към агресия		
	-агресия и безопасност		
	-прийоми за освобождаване, фиксиране и обездвижване на агресивен пациент		
7.	Сексуални разстройства	4	
	-сексуалност		
	-идентификация на пола		
	-полово възпитание и предпазни средства при лица с умствена изостаналост		
	-цели на сексуалното възпитание		
	-методи на контрацепция		
	-болести предавани по полов път		
	-СПИН		
	-сексуално насилие		
8.	Фази на жизнения цикъл	6	
	-жизнените цикли при лица с умствена изостаналост		
	-установяване на умствената изостаналост		
	-особености в развитието на деца с умствена		

	изостаналост		
	-обучение и възпитание на деца с умствена изостаналост		
	-деца и юноши в социална институция за възпитание и отглеждане		
9.	Стареещото лице с умствено увреждане	6	
	-стареенето като процес - теории		
	-жизненият цикъл по Ерик Ериксон		
	-възраст и особености на стареенето		
	-стареене на лица с умствена изостаналост		
	-съвременни аспекти на здравните грижи в социалните институции и социален патронаж.		
	-промени в грижите за лица в напреднала възраст с увреждания		
	-последници за “придружаването”		
10.	Семинар	2	
Модул 3. Комуникации			
1.	Вербална комуникация	4	
	-метаезикът при вербалната комуникация		
	-затруднения при вербална комуникация		
2.	Невербални форми на комуникация	4	
	-видове невербални форми на общуване		
	-комуникативни възможности на човешкото тяло		
	-човешкото лице при комуникация		
3.	Пара езикови форми / модалности / на комуникацията	4	
	-връзка между вербални и невербални форми на комуникация		
	-социалната медицинска сестра в комуникация с умствено увредените лица		
4.	Емоции	3	
	-медицинската сестра – емоционален подбудител на умствено увредените деца		
5.	Тотална комуникация	4	
	-подпомагащи комуникационни системи		
6.	Комуникация свързана с фаза на опит	4	
	-свързана с тялото фаза на опит		
	-асоциативна фаза на опит		
	-структурираща фаза на опит		
	-формираща фаза на опит		
	-сензорна стимулация		

7.	Семинар	2	
Модул 4. Организация			
1.	Организация дейността на сестрата: Сестрински процес	4	
2.	Етапи на процеса – медицинско сестринство	4	
	- анамнеза		
	- диагноза		
	- планиране		
	- интервенции		
	- оценка		
3.	Методична организация на планирането на грижите	4	
4.	План по грижи за лица с умствени увреждания	4	
	- методичен цикъл на плана по грижи		
	- формуляр за грижи		
	- взаимоотношения, отговорности на екипа работещ с формуляра		
	- системата на отчетите в плана по грижи		
5.	Сестринско обслужване	4	
	- методичност в работата на сестрата		
	- система на методично отчитане		
	- сестринско и екипно досие на обитателя		
6.	Организация на живота в дом за лица с увреждания	4	
	- условия на живот		
	- организационна структура на социален дом		
	- организация на живота на домуващите		
	- организация на живот в групата: формиране на житейска група, групова структура, групова норма, динамика и фазово развитие, взаимодействие, климат, конфликти		
7.	Подбор на персонала	2	
8.	Семинар	2	
Модул 5. Сътрудничество			
1.	Работа в екип	4	
	- група - същност		
	- видове групи		
	- структура на групата		
2.	Вземане на решения в условия на екипна работа	4	
	- същност и видове решения		
	- подходи при вземане на решения		
	- етапи на процеса на вземане на решения		

	-реализация и оценка на решението		
	-фактори оказващи влияние при вземане на решение		
3.	Ръководене на срещи	4	
	-съвещания - видове		
	-роли и поведение на водещия по време на съвещания		
	-подготовка и провеждане на съвещание		
	-срещи със семейството		
4.	Комуникация при сътрудничество	5	
	-комуникационен процес		
	-видове комуникации в организацията и екипа		
	-елементи и етапи на процеса на комуникация		
	-барииери в процеса на комуникация		
	-оптимизиране на комуникацията в екипа		
5.	Мултидисциплинарен екип	5	
	-основни принципи за работа в мултидисциплинарен екип		
	-морални проблеми на работата в мултидисциплинарния екип		
6.	Семинар	2	
		140	
	Практики в домове за лица с увреждания, защитени жилища, дневни центрове		165
	Общо часове		305

ЧАСТ 2. Грижи за стари хора

	Наименование на темите	часове	
		теор.	прак тика
	Модул I Биологична възраст и продължителност на живот		
1.	Историческо развитие на учението за стареенето	2	
2.	Критерии и оценка на биологичната възраст	2	
3.	Профилактика на стареенето.	2	
4.	Функционални промени в организма на старите хора	2	
5.	Основни биохимични промени при стареенето	2	
6.	Проблеми на храненето в напреднала и старческа възраст.	2	
7.	Семинар	2	
	Модул II Социални функции на медицинската		

	сестра при гериатрични проблеми		
1.	Медицинската сестра свързващо звено между стария човек, семейството и обществото.	2	
2.	Трудоспособност в напреднала и старческа възраст.	4	
3.	Медико-социални проблеми на старите хора. Роля и място на медицинската сестра.	2	
4.	Медицински и социални системи за обслужване	4	
5.	Намалената социална активност стресова ситуация за възрастните хора.	3	
6.	Социална зависимост.	3	
7.	Проблеми на комуникацията при старите хора. Преодоляване на комуникационните бариери.	4	
8.	Семинар	2	
	Модул III Организация на работа на медицинската сестра в “домове за стари хора”		
1.	Психологически взаимодействия и подход към старите хора.	2	
2.	Организиране на храненето на домуващите. Прилагане на индивидуален подход.	4	
3.	Хигиенни грижи и обучение в автогрижа на възрастните хора.	2	
4.	Организиране на свободното време на домуващите. Поощряване на хобитата. Трудотерапия.	4	
5.	Социални и юридически комуникации с близките.	2	
6.	Социотерапевтична помощ при възрастни хора - хронично болни, инвалиди .	2	
7.	Изработване на сестринско досие	4	
	Семинар	2	
	Модул IV Функционални ограничения водещи до спад на дейности от ежедневно битие		
1.	Стареене и планиране на грижи.	2	
2.	Скала на зависимост от грижи.	2	
3.	Възпитаване на умения за самопомощ.	2	
4.	“Придружаване” от професионална медицинска сестра на домуващи с проблеми.	2	
5.	Семинар	2	
		70	
	Практики в домове за стари хора,дневни центрове и в екипи за домашни грижи.		85
	Общо часове		155

ЧАСТ 3: Палиативни грижи

	Наименование на темите	часове	
		теор.	прак тика
	Модул I ПАЛИАТИВНИ ГРИЖИ - НОВА РЕАЛНОСТ В МЕДИЦИНАТА		
1.	Качеството на живота - концепции и дефиниции.	1	
2.	Оценяване и измерване на качеството на живот при терминално болни.	2	
3.	Форми на организиране на палиативните грижи.	1	
4.	Критерии за включване в програма за палиативни грижи.	1	
5.	Мрежа за палиативни грижи.	1	
6.	Болният - център на внимание.	1	
7.	Обучение по палиативни грижи.	1	
8.	Ръководство, финансиране на палиативните грижи.	1	
9.	Бъдеще и развитие на палиативните грижи.	1	
10.	Семинар	2	
	Модул II СИМПТОМАТИЧЕН КОНТРОЛ И ПАЛИАТИВНИ ГРИЖИ		
1.	Общи принципи на симптоматичното лечение.	1	
2.	Връзка между отделните симптоми и качеството на живот. -сила на симптомите и ефекта им върху качеството на живот -продължителност на действие на симптомите и качеството на живот	2	
3.	Контрол на болката при терминално болни -въведение -честота и етиология -основи на лечение на болката -оценка на болката -оценка и изход от лечението -фармакологично повлияване на болката -физически и психосоциални причини за лечение на болката -инвазивни методи на лечение -неинвазивни методи на лечение оценъчни и поведенчески средства	6	
4.	Семинар	2	

Модул III КОНТРОЛ НА ДРУГИТЕ СИМПТОМИ			
1.	Проблеми с дефекацията - констипация.	2	
2.	Хиперкалциемия и нейните симптоми при терминално болни.	2	
3.	Температура, тръпки, изпотяване.	2	
4.	Умора - оценка, поведение.	2	
5.	Лимфедем - терапевтичен проблем в терминалната фаза	2	
6.	Безапетитие, гадене, повръщане.	2	
7.	Лечение на хеморагията при онкологично болни в терминалната фаза.	2	
8.	Безсънието при терминално болните.	2	
9.	Лечение на безпокойството при терминално болните.	2	
10.	Дехидратацията в терминалната фаза.	2	
11.	Диспнея с неопластичен произход при терминално болен.	2	
12.	Сексуални проблеми при терминално болните.	1	
13.	"Малки" симптоми при болни от рак в терминалната фаза.	2	
14.	Проблеми от страна на дихателната система	2	
15.	Проблеми от страна на сърдечно- съдовата система	2	
16.	Проблеми от страна на отделителната система	2	
17.	Поведение при проблеми свързани с ЦНС	2	
18.	Нарушения и склонности при злоупотреба с лекарства.	2	
19.	Семинар		
Модул IV ПСИХОСОЦИАЛНИ ПРОБЛЕМИ В ПАЛИАТИВНИТЕ ГРИЖИ			
1.	Психология на терминално болния и умирация.	2	
2.	Видове стресови реакции.	2	
3.	Синдром на "изпепеляване".	2	
4.	Психотерапия на ежедневието. Роджърсови терапевтични методи.	2	
5.	Психосоциални аспекти в работата на сестрата с пациент и семейството му в терминалния стадий .	2	
6.	Семинар	2	
	Общо часове	70	
	Практики в хосписи, ОПГ, хосписни грижи по домовете		85
	Общо часове		155
	Общ брой часове теория и практика	280	330

4.3. Задължителни колоквиуми и графици за полагането им

Формите на контрол са текущи и крайна.

Текущите форми са изпити с оценка след всеки модул,

След шестия месец - част I – теоретичен изпит /тест , устно изпитване/ и практически изпит.

След деветия месец част II - теоретичен изпит /тест , устно изпитване/ и практически изпит.

След дванадесет месеца част III - теоретичен изпит /тест , устно изпитване/ и практически изпит.

5. КОНСПЕКТ ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА СПЕЦИАЛНОСТ „МЕДИЦИНСКА СЕСТРА ЗА СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ”

ЧАСТ 1. Грижи за лица с умствени увреждания

1. Умствено увредени лица - исторически преглед

2. Здраве и болест

3. Педагогически модели

-методологически основи на работа на социалната медицинска сестра

-психолого-педагогически методи на работа на социалната медицинска сестра

-авторитарен модел

-хуманистичен модел

-методи на възпитание

-методи за стимулиране на дейност и поведение

4. Методи на социално – педагогическата работа в група

-етични правила за работата на социалната медицинска сестра

5. Сестрински теории - въведение

6. Теорията на Доротейа Орем

7. Теорията на Калиста Рой

8. Теорията на Марджъри Гордън

9. Визии и развития в грижите за лица с умствени увреждания

-визии за предоставяне на грижи за лица с умствени увреждания

-от пациент към пълноценен гражданин

-пълноценно гражданство

-развитие на грижите в Скандинавия, Великобритания и САЩ

-развитие на грижите в Холандия

-трансформация на грижите за увредени лица

-по границите на “ пълноценно гражданство”

-сценарии за бъдещето

-най – често поставени изисквания за помощ

10. Трансмурални домашни грижи - история на поява и развитие

-трансмуралните домашни грижи по пътя към екстратурални грижи

-ефекти на трансмуралните грижи

11. Умствена изостаналост-същност, терминологични и понятийни различия

-причини за умствената изостаналост

-класификация на умствената изостаналост

-теория за фазите на опит на Д.Тимерс-Хюйгенс

Поведение-определение-теории за поведението

12. Поведение и мотивация

13. Разстройства в поведението на лица с умствени увреждания

-социално – психологични основи на разстройствата в поведението

-социално депримираны деца

-форми на проблемното поведение

14. Агресия - справяне с агресията

-конфликт и агресия

-видове агресия

-критерии за агресивност

-положителни прояви на агресия

-отрицателни прояви на агресия

15. Подхождане към агресия

-агресия и безопасност

-прийоми за освобождаване, фиксиране и обездвижване на агресивен пациент

16. Сексуални разстройства

-сексуалност

-идентификация на пола

-полово възпитание и предпазни средства при лица с умствена изостаналост

-цели на сексуалното възпитание

-методи на контрацепция

-болести предавани по полов път

-СПИН

-сексуално насилие

17. Фази на жизнения цикъл

-жизнените цикли при лица с умствена изостаналост

-установяване на умствената изостаналост

-особености в развитието на деца с умствена изостаналост

-обучение и възпитание на деца с умствена изостаналост

-деца и юноши в социална институция за възпитание и отглеждане

18. Стареещото лице с умствено увреждане

-стареещото като процес - теории

- жизненият цикъл по Ерик Ериксон
- възраст и особености на стареенето
- стареене на лица с умствена изостаналост
- съвременни аспекти на здравните грижи в социалните институции и социален патронаж.
- промени в грижите за лица в напреднала възраст с увреждания
- последници за “придружаването”
 19. Комуникацията като феномен
 20. Вербална комуникация
 - метаезикът при вербалната комуникация
 - затруднения при вербална комуникация
 - 21. Невербални форми на комуникация
 - видове невербални форми на общуване
 - комуникативни възможности на човешкото тяло
 - човешкото лице при комуникация
 - 22. Пара езикови форми / модалности / на комуникацията
 - връзка между вербални и невербални форми на комуникация
 - социалната медицинска сестра в комуникация с умствено увредените лица
 - 23. Емоции
 - медицинската сестра – емоционален подбудител на умствено увредените деца
 - 24. Тотална комуникация
 - подпомагащи комуникационни системи
 - 25. Комуникация свързана с фаза на опит
 - свързана с тялото фаза на опит
 - асоциативна фаза на опит
 - структурираща фаза на опит
 - формираща фаза на опит
 - сензорна стимулация
 - 26. Организация дейността на сестрата: Сестрински процес
 - 27. Етапи на процеса – медицинско сестринство
 - анамнеза
 - диагноза
 - планиране
 - интервенции
 - оценка
 - 28. Методична организация на планирането на грижите
 - 29. План по грижи за лица с умствени увреждания
 - методичен цикъл на плана по грижи
 - формуляр за грижи
 - взаимоотношения, отговорности на екипа работещ с формуляра
 - системата на отчетите в плана по грижи
 - 30. Сестринско обслужване

-методичност в работата на сестрата

-система на методично отчитане

-сестринско и екипно досие на обитателя

31. Организация на живота в дом за лица с увреждания

-условия на живот

-организационна структура на социален дом

-организация на живота на домуващите

-организация на живот в групата: формиране на житейска група, групова структура, групова норма, динамика и фазово развитие, взаимодействие, климат, конфликти

32. Подбор на персонала

33. Работа в екип

-група - същност

-видове групи

-структура на групата

34. Социометрия

-лидерство

-динамика на групата

-групата и нейните цели

-други теории за формиране и развитие на групата

35. Екип и група

-видове екип

-роли в екипа

-етапи в развитието на екипа

36. Вземане на решения в условия на екипна работа

-същност и видове решения

-подходи при вземане на решения

-етапи на процеса на вземане на решения

-реализация и оценка на решението

-фактори оказващи влияние при вземане на решение

37. Ръководене на срещи

-съвещания - видове

-роли и поведение на водещия по време на съвещания

-подготовка и провеждане на съвещание

-срещи със семейството

38. Комуникация при сътрудничество

-комуникационен процес

-видове комуникации в организацията и екипа

-елементи и етапи на процеса на комуникация

-бариири в процеса на комуникация

-оптимизиране на комуникацията в екипа

39. Мултидисциплинарен екип

-основни принципи за работа в мултидисциплинарен екип

-морални проблеми на работата в мултидисциплинарния екип

ЧАСТ 2. Грижи за стари хора

40. Теории на стареенето
41. Стареенето като демографски процес.Философски аспекти на стареенето.
42. Старееие и психика
43. Старееие, старост и смърт – закономерен процес на онтогенетичното развитие.
44. Критерии и оценка на биологичната възраст
45. Профилактика на стареенето.
46. Функционални промени в организма на старите хора
47. Основни биохимични промени при стареенето
48. Проблеми на храненето в напреднала и старческа възраст.
49. Патология на старческата възраст.
50. Медицинската сестра свързващо звено между стария човек, семейството и обществото.
51. Трудоспособност в напреднала и старческа възраст.
52. Икономически и психологически проблеми на старостта.
53. Медико-социални проблеми на старите хора. Роля и място на медицинската сестра.
54. Медицински и социални системи за обслужване
55. Социални аспекти на атеросклерозата.
56. Старееие и инвалидност.
57. Намалената социална активност стресова ситуация за възрастните хора.
58. Социална зависимост.
59. Проблеми на комуникацията при старите хора. Преодоляване на комуникационните бариери.
60. Психологически взаимодействия и подход към старите хора.
61. Организиране на храненето на домаващите. Прилагане на индивидуален подход.
62. Хигиенни грижи и обучение в автогрижа на възрастните хора.
63. Организиране на свободното време на домаващите. Поощряване на хобитата. Трудотерапия.
64. Социални и юридически комуникации с близките.
65. Здравно - просветна дейност по актуални проблеми касаещи процеса на старееие.
66. Социотерапевтична помощ при възрастни хора - хронично болни, инвалиди .
67. Изработване на сестринско досие
68. Старееие и планиране на грижи.
69. Скала на зависимост от грижи.

- 70. Възпитаване на умения за самопомощ.
- 71. “Придружаване” от професионална медицинска сестра на домуващи с проблеми.

ЧАСТ 3: Палиативни грижи

- 75. Качеството на живота - концепции и дефиниции.
- 76. Оценяване и измерване на качеството на живот при терминално болни.
- 77. Същност на палиативните грижи.
- 78. Форми на организиране на палиативните грижи.
- 79. Критерии за включване в програма за палиативни грижи.
- 80. Мрежа за палиативни грижи.
- 81. Болният - център на внимание.
- 82. Обучение по палиативни грижи.
- 83. Ръководство, финансиране на палиативните грижи.
- 84. Бъдеще и развитие на палиативните грижи.
- 85. Общи принципи на симптоматичното лечение.
- 86. Връзка между отделните симптоми и качеството на живот.
 - сила на симптомите и ефекта им върху качеството на живот
 - продължителност на действие на симптомите и качеството на живот
- 87. Контрол на болката при терминално болни
 - въведение
 - честота и етиология
 - основи на лечение на болката
 - оценка на болката
 - оценка и изход от лечението
 - фармакологично повлияване на болката
 - физически и психосоциални причини за лечение на болката
 - инвазивни методи на лечение
 - неинвазивни методи на лечение
 - оценъчни и поведенчески средства
- 88. Проблеми с дефекацията- констипация.
- 89. Хиперкалциемия и нейните симптоми при терминално болни.
- 90. Температура, тръпки, изпотяване.
- 91. Умора- оценка, поведение.
- 92. Лимфадем - терапевтичен проблем в терминалната фаза
- 93. Безапетитие, гадене, повръщане.
- 94. Лечение на хеморагията при онкологично болни в терминалната фаза.
- 95. Безсънието при терминално болните.
- 96. Лечение на безпокойството при терминално болните.
- 97. Дехидратацията в терминалната фаза.
- 98. Диспнея с неопластичен произход при терминално болен.

99. Сексуални проблеми при терминално болните.
100. "Малки" симптоми при болни от рак в терминалната фаза.
101. Проблеми от страна на дихателната система
102. Проблеми от страна на сърдечно- съдовата система
103. Проблеми от страна на отделителната система
104. Поведение при проблеми свързани с ЦНС
105. Нарушения и склонности при злоупотреба с лекарства.
106. Етиката- тест за нашите морални традиции
107. Правила и принципи на медицинската етика.
108. Същност на комуникативния процес в палиативните грижи.
109. Модели на взаимоотношения между лекар- сестра- пациент
110. Информирано съгласие за лечение и грижи
111. Терапевтичен разговор. Видове.
112. Фази на реакция на болния срещу болестта
113. Конфиденциалност.
114. Мултидисциплинарен екип.Колегиалност.
115. Конфликти вътре в екипа.Клинична отговорност.
116. Пациента и семейството като част от екипа.
117. Сестрински интервенции за засилване на надеждата.Теории на надеждата.Стратегии за засилване на надеждата.
118. Влияние на културните ценности и религията върху отношението на човека към смъртта.Танато култура.
119. Психология на терминално болния и умирация.
120. Видове стресови реакции.
121. Обучение на семейството за адекватна грижа и подкрепящо поведение на терминално болния.
122. Психосоциална подкрепа на семейството и близките.
123. Емоции и чувства.
124. Тревожност, страх и депресия.
125. Загуба, тъга, страдание.
126. Синдром на "изпепеляване".
127. Психотерапия на ежедневието. Роджърсови терапевтични методи.
128. Психохигиена и психорехабилитация на болните в терминална фаза.
129. Приемане на пациента
130. Анализ състоянието на болния.Сестринска диагноза.
131. Планиране на сестринските грижи
132. Документиране на сестринските грижи
133. Грижи в дома на терминално болния.
134. Приоритети в обучението и изследванията на палиативните грижи.
135. Сестринско наблюдение.
136. Мониторинг на жизнените дейности.
137. Грижи в зависимост от симптомите.

138. Профилактика на усложненията.
139. Хигиенни грижи за терминално болен.
140. Хранене на терминално болен
141. Манипулативно-технически умения.
142. Обучение в социални умения.
143. Грижи за двигателната активност и физическото удобство на терминално болния.
144. Грижи за починал болен. Грижи за близките на починалия.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Авторски колектив, Грижи за лица с умствени увреждания. Изд. Филвест, София 2002
2. Белоев Й, Грижи за болния и сестринска техника, Арсо, София 2000
3. Банк-Микелсен Н. Е. Условия на живот на хора с умствени затруднения - "Лукс - 92", С.1995
4. Гайдаров К., Девиантно поведение на непълнолетните
5. Андреева Л. Социално познание и междуличностно взаимодействие, С, 1999г.
6. Борисов, В. Здравна политика и мениджмънт, С, 1998 г.
7. Борисов, В. Ново обществено здравеопазване, Акваграфикс, С, 1998г.
8. Вардулаки, Д., Умствено изостанали деца, Изд. "Св. Климент Охридски", С, 1999 г.
9. Василев, Г. Методика на социалните дейности, Блъгоевград, 2000 г.
10. Гайдаров К., Девиантното поведение на непълнолетните, С, 1998 г.
11. Гайдаров, К. Девиантно поведение на непълнолетните, С, 1998 г.
12. Гърбачева, А. Психология на девиантното поведение, Абагар, 1996 г.
13. Гюрова, В. Андрагогия, Универсал – Друмев, 1998 г.
14. Зиновиева, Д., Салчев, П. Права на пациента, ИК "Сиела" 1998 г.
15. Иванов, И. Семейна педагогика, АКСИОС, 1998 г.
16. Карагъзов И., Русева, М. Увод в социалната педагогика, Изд "Слово", Велико Търново, 1996 г.
17. Карагъзов, И., Гръбчева А. Основи на дефектологията, Абагар, Велико Търново, 1996 г.
18. Томов Л., Гериатрия - София
19. Михова З, Николова Л, Панова Ю, Вълкова В, Георгиева Н, Методи за овладяване на проблемното поведение на децата в училище
20. Московичи, С. Социална психология, том 2, С, 1998 г.
21. Петров, П., Някои методи за обучение на възрастни, сп. "Педагогика"1/1997г.
22. Практическа психотерапия, под редакцията на Христозов Хр., 1988 г.
23. Облекчаване на болката и палиативни грижи при деца болни от рак - институт "Отворено общество" С. 2004

24. Облекчаване на симптомите при болни в краен стадий на болестта -
Институт "Отворено общество" С. 2004
25. Хосписни грижи - Изд. ВМИ Плевен 2002
26. Т. Попов, „Принципи и методика на обучението”, София, 2006г.
27. Колектив, под редакцията на Маринова П. , .Палиативни грижи –, изд.
„Български писател” София 2007
28. Григоров Ф., „Ръководство по гериатрия”, изд. МУ Плевен 2005